

CAROL CAMPBELL

EEN SCHILDPAD
HUILT MAAR ÉÉN
TRAAN

ROMAN

Carol Campbell

Een schildpad
huilt maar
één traan

Vertaald door Rob van der Veer

Uitgeverij Mozaïek – Utrecht

1

Heden

Siena wist dat ze op de Sandrivierweg liep. Achter haar lag het dorp en ver voor haar uit, aan de asfaltweg naar Beaufort West, had je Seekoegat en haar oude basisschool. Vanaf Beaufort West naar Seekoegat was het drie dagen met het ezelwagentje, maar dat was als je telkens stilhield. In haar jeugd, toen haar vader nog afrasteringen onderhield, hadden ze vaak op een boerderij gewoond, een van de vele tussen hier en Seekoegat. Dat was in de tijd dat ze nog het ezelwagentje hadden en de boeren het niet erg vonden als de ezels op hun land kwamen om water te drinken. Wanneer het regende had pa altijd koers gezet naar de Gamkarivier of de Swartrivier, zodat hij bij de schapenhouders om werk kon vragen. Als de rivieren hoog stonden, wat ongeveer één keer per jaar gebeurde, stroomden er altijd hele bundels riet mee en viel er flink wat te doen voor iemand die met een draadspanner kon omgaan. Dat was voor het gezin de beste tijd op het wagentje – wanneer de rivieren hoog stonden en hard stroomden.

Siena's hart bonkte en ze hijgde van het rennen.

‘O lieve Heer... o, Heer,’ bad ze. Ze bleef staan en keek achterom naar de lichtjes van het dorp, met haar handen op haar knieën steunend. ‘O Heer, daar heb je ze al.’

Ze zette het weer op een rennen. Het moest rond midder-

nacht zijn, want de maan stond hoog aan de zwarte *Karoo*-hemel. Ondanks het tijdstip zag Siena hoe de Swartberg zich tegen de lucht aftekende, en ze vroeg zich af of ze niet beter over het vrije veld op de bergen moest afgaan.

‘Nee, nee,’ zei ze hardop.

Juffrouw Esmee en meneer Maans van het schooltje in See-koegat zouden wel weten wat er moest gebeuren. Haar handen en armen waren kleverig van het bloed. Ze wreef langs haar broek, maar zonder resultaat. Door het droge bloed op haar T-shirt en gezicht zag ze eruit als het slachtoffer van een overval en als ze zichzelf zou hebben kunnen zien, had ze het vast uitgegild van schrik. Ze kon maar beter blijven rennen. Dan zou alles weer in orde komen.

Zelfs nu, na het verschrikkelijke dat ze gedaan had, dwaalden haar gedachten af en dacht ze aan pa en aan de tijd dat ze heel klein was en hun gezin op het ezelwagentje woonde. Vooral dat ene jaar, na de Gamka, toen haar vader per se de vallei in wilde trekken omdat de rivier ook daar vast buiten haar oevers zou treden en er dus werk te krijgen was. In de vallei was alles anders geworden. Siena herinnerde zich dat ze drie dagen op de boerin hadden gewacht voordat pa met haar kon spreken. En toen hij weer terug bij het wagentje kwam, keek hij blij. Die klus ging heel lang duren, had hij gezegd.

In de vallei had ze Boetie leren kennen. Van Majola had pa te horen gekregen waar hij zijn wagentje mocht neerzetten, dicht bij het huisje waarin Majola met ouwe Ana en Boetie woonde. Ma had liever gehad dat pa aan de boerin zou vragen of ze op het land van de boerderij mochten komen staan, maar pa had gezegd dat hij Majola nog van heel vroeger kende en dat het fijn zou zijn om een bekend iemand te hebben met wie hij ’s avonds bij het vuur kon praten. En ouwe Ana zou met ma praten alsof ze een normaal mens was, in tegenstelling tot

de vrouwen uit het dorp die met hun vingers hun neus dichtknepen als ma te dichtbij kwam. In de vallei had pa de ezels verkocht, Pienkie en Haas. Een van de keuterboertjes had hem tweehonderd rand gegeven voor het wagentje met de ezels. Ma had gezegd dat ze het geld nodig hadden voor broodmeel, en trouwens, ze had er schoon genoeg van om altijd maar achter ezels aan te jagen. Later had pa gehoord dat de ezels waren afgemaakt. De man die ze kocht, zei dat het voer hem te veel geld had gekost en dat de verkoop van het vlees hem meer had opgeleverd dan de tweehonderd rand die hij zelf had moeten betalen. Siena wist dat pa er verdriet van had gehad, want hij had die ezels leren ploegen. Het viel niet mee om aan ezels te komen die zoiets konden. Nog weken bleef hij haar vertellen hoe goed Pienkie en Haas hadden kunnen ploegen: ‘Als ik *links*, *links*, *links* schreeuwde, gingen ze naar links en als ik *rechts*, *rechts*, *rechts* schreeuwde, gingen ze naar rechts.’ Dan hield haar vader zijn handen omhoog alsof hij de teugels vasthield en hij ze over een akker leidde. ‘Het was heel lastig om koppige ezels te leren om daarnaar te luisteren,’ zei hij. ‘Ik had ze niet moeten verkopen. Die vent had nooit ezels mogen afschieten waarmee je zo goed kon ploegen.’

Terwijl pa werk had in de vallei, was Siena naar de basisschool in Seekoegat gestuurd. De boerin had haar erheen gebracht in de grote witte pick-up en ze had haar bij de school achtergelaten met een plastic zak van Pep Stores waarin een grijze lange broek en een witte bloes zaten. Ze zei dat Siena in Seekoegat was om te leren en dat ze zich netjes moest gedragen. Siena had nog vaak gelachen en daarna gehuild wanneer ze terugdacht aan die tijd en aan wat de boerin had gezegd. Ze was heel bang geweest en toen de boerin van de school wegreed, had Siena wel het hele eind naar ma en pa terug willen hollen. Op haar allereerste dag op de basisschool van

Seekoegat stond ze net te bedenken of ze dat meteen maar zou doen toen juffrouw Esmee haar in de gaten kreeg en haar naar de deur van de schoolkeuken riep.

‘En hoe mag jij wel heten, Kleintje?’

‘Siena.’

Ze sprak zo zachtjes dat juffrouw Esmee had geschreeuwd alsof Siena doof was. ‘Wat zeg je?’ Ze hield haar hoofd schuin in Siena’s richting om beter te kunnen horen.

‘Siena,’ had ze gefluisterd.

‘En waar mag jij wel vandaan komen?’

Zonder iets te zeggen had Siena naar haar voeten gekeken. Deze mevrouw praatte zo hard dat ze het bijna in haar broek deed van angst.

Juffrouw Esmee trok haar wenkbrauwen op. ‘Geen babelaarster, hè? Nou, beter dan eentje die te veel praat heeft. Waarom ben je zo smerig? Kind, je stinkt.’

Met hangend hoofd en haar blik op haar stoffige tenen had Siena de plastic tas omhoog gehouden en aan de juffrouw gegeven.

‘Is dat alles wat je hebt? Waar zijn je onderbroekjes en je nachtjapon? Heb je geen deken bij je?’ Toen Siena geen antwoord gaf, mompelde juffrouw Esmee iets onverstaanbaars en vroeg: ‘Heb je al eerder op school gezeten?’

Siena sloeg haar handen voor haar gezicht.

‘Mensenlief, alweer zo een waar wij iets fatsoenlijks van mogen maken. Toe maar, er is niets aan de hand. Je wordt in groep één gezet. Je kunt niet je hele leven dom blijven. Het is mooi dat je hier bent, al ben je erg groot voor groep één.’

Op het moment dat de boerin met Siena arriveerde, hadden de andere kinderen les, maar nu kwam er een jongen naar buiten. In zijn hand had hij een koperen bel waarmee hij luidde, en er verschenen kinderen uit de twee lokalen. Toen ze Siena

bij juffrouw Esmee zagen staan, kwamen ze aanhollen om te kijken.

‘Ja, ja, stelletje nieuwsgierige aagjes, ga eens een eindje achteruit en geef Kleintje de ruimte. Ze is toch al bang – dat hoeven jullie niet erger te maken.’

Een lang meisje met vrolijke ogen en grote tanden sloeg haar arm om Siena’s schouder. ‘Wil je mijn vriendin worden?’ vroeg ze.

Siena gluurde tussen haar vingers door en toen het lange meisje dat zag, begon ze haar te kietelen en moest Siena lachen.

‘Dus er kan wel een lachje bij Kleintje af,’ zei juffrouw Esmee vriendelijk. ‘Hannaatje, ga mijn atjar eens halen en neem een lepel mee, dan gaan we vieren dat we er een nieuw meisje bij hebben dat Siena heet, en ach hemeltje, kinderen toch, ga nou eens netjes in de rij staan. Ja, jullie, zoitje ongeregeld, eerst even wachten. Niet zo dringen! Lieve help!’

De kinderen hadden staan lachen en hun lippen afgelikt terwijl juffrouw Esmee de pot openmaakte en met de lepel atjar uitdeelde op elke uitgestoken hand. Toen iedereen stond te likken, zwaaide ze met de lepel naar Siena. ‘Kom Kleintje, je zult er spijt van krijgen als je dit overslaat.’

Haar hele leven had Siena nog nooit zulk vreemd eten geproefd.

‘Juffrouw, is dit snoep uit Kaapstad?’

‘Nee, nee, nee, Kleintje, dit is gewoon mijn traktatie voor speciale gelegenheden. Je vindt het lekker omdat je lichaam het zout en de olie nodig heeft. Wees maar gerust, we gaan je hier vetmesten. Je moeder zal nog blij zijn wanneer ze je weer ziet.’

Nu ze in haar eentje op de Sandrivierweg liep, ging Siena’s hand als vanzelf naar haar mond bij de herinnering aan de

pot atjar van de juffrouw en aan die tijd van lang geleden. Meeten proefde ze bloed en snel spuugde ze in het zachte zand van de berm. Pas toen merkte ze dat ze nog steeds het stuk glas vasthield. Alsof het gloeiend houtskool was, smeed ze het een eind het veld in, waar ze het in splinters hoorde vallen op een rots. Ze zakte op haar knieën om zand in haar handen te wrijven, en daarna over haar armen en benen en zelfs in haar haar, zodat ze van het bloed af zou komen. Als ze toch ergens water kon vinden!

In de verte naderden koplampen, en half struikelend vloog ze de berm in, waar ze zich plat tussen de rotsen liet vallen en doodstil bleef liggen om zich te verbergen zoals ze van haar moeder had geleerd. De koplampen streken over het veld, maar de pick-up reed langs zonder vaart te minderen. Het opgejaagde stof maakte haar aan het hoesten en ze spuugde nog eens, om daarna verder te rennen.

De lichtjes van het dorp waren verdwenen en ze was nu beslist al een heel eind op de open vlakte. Ze zouden haar komen zoeken, dat wist ze best. Er was vast wel iemand die haar de Sandrivierweg had zien opgaan en dat aan de politie had verteld. Nadat ze een tijdlang had gerend, hoorde ze het geronk en gekraak van een windmolen die in het nachtwindje draaide. Ze dook onder het prikkeldraad door en ging op het hoge betonnen bekken af, zigzaggend tussen de struiken. Onder aan de wand stond een waterbak en net zoals ze had verwacht, lagen er dicht bij het water schapen te rusten. De dieren sprongen overeind toen Siena kwam aanlopen en kolkten blatend om haar heen. Siena trok zich niets van hen aan en duwde haar gezicht in de waterbak alsof ze een dier was. Ze spoelde haar mond uit om de bloedsmaak weg te krijgen en daarna dronk ze. Pas toen haar dorst was gelest, stak ze haar handen in het schone koude water.

De geur van de schapen bracht de geur van pa's tabak met zich mee en toen ze opkeek, zat hij daar met zijn rug tegen de wand van het reservoir. Hij rookte een pijp en keek haar aan. Pa was dol op de maan geweest en wanneer er een aan de hemel stond, rond en vol zoals vannacht, joeg hij de ezels voort zonder halt te houden om ma een potje te laten koken.

‘Een mens mag niet slapen wanneer de maan zo fraai aan de hemel staat,’ zei hij nu. ‘De lieve Heer heeft ons met de kerst een grote gouden bal gegeven, dus laten wij wakker blijven om daarvan te genieten.’

‘Het is geen kerstfeest, pa,’ zei Siena. ‘Kerst is wanneer de blanken ons cadeautjes geven en ze in de supermarkt versiering ophangen... Er is in het dorp niets van Kerstmis te merken.’

‘Ach, Siena, Kerstmis is elke dag wanneer God cadeautjes uitdeelt. Kijk toch naar dat grote pronkstuk aan de hemel en beweet dan nog eens dat het geen Kerstmis is...’

Daarna begon hij te zingen over de geboorte van het kindje Jezus, niet een echt kerstlied, want dat kende hij niet, maar een van eigen maaxsel over ezels, sterren en de maan. Toen hij was uitgezongen, vertelde hij een verhaal over hoe zijn vader helemaal naar de maan was gevlogen om op bezoek te gaan bij de dieren en de vogels die daar woonden.

‘Pa, mensen kunnen niet vliegen en de maan staat heel hoog aan de hemel. Bovendien, ik dacht dat hij er als kerstversiering stond,’ zei ze lachend.

‘Welnee, de maan is kerstversiering en ook een plek waar je heen kunt. Mijn vader wist heel veel over de maan dat je alleen maar kunt weten als je er zelf ooit bent geweest,’ zei haar vader. ‘Neem dat gerust maar van me aan.’

Siena luisterde naar het geronk van de windmolen en dacht terug aan de tijd dat ze klein was en het gezin nog op het wa-

gentje reed. Met opgetrokken benen lag ze op haar rug naar de sterren te kijken. Pa woonde in de sterren. Ze wist dat hij daar was, want toen hij nog leefde, liep hij weleens het veld op en ging zij achter hem aan. Hij stond dan lang in zijn eentje naar de hemel te kijken, terwijl zij beseftte dat hij praatte met de mensen van vroeger, die gestorven waren en een ster waren geworden. De sterren bewogen en praatten voortdurend met hem – net als mensen, zei hij. Het waren er massa's, meer dan alle mensen die ze haar hele leven had gezien. Alle dode mensen vanaf het begin van de wereld woonden in de hemel, waar ze twinkelend bekeken wat ze achtergelaten hadden. Nu draaide ze haar hoofd om te zien hoe hij daar zat te roken, stilletjes en tevreden, met zijn benen voor zich uitgestrekt en zijn rug tegen de wand van het reservoir.

Bij de gedachte aan pa en alle dode mensen herinnerde Siena zich weer wat ze had gedaan, en ze sprong overeind en begon zo te jammeren dat haar stem uitwoei over de vlakte als jakhalsgejank dat werd voortgedragen op de nachtwind. De schapen, die weer rustig waren gaan liggen, stoven uiteen. Bij hun plotselinge beweging stokte haar adem in de keel, en nog eens spuugde ze op de grond. Voor haar geestesoog zag ze het spuitende bloed, haar kleine zusje dat wild van angst uit haar ogen keek, haar eigen kleren die vol bloed kwamen te zitten. Ze struikelde en viel. 'Pa, ik heb hem vermoord,' huilde ze. 'Ik heb een mens doodgemaakt. Pa, help me.' Maar toen ze weer naar hem keek, zat er niemand op het plekje waar hij had gezeten.

Er was een moment geweest waarop ze dacht dat het doorsnijden van zijn keel niet afdoende was geweest en dat hij opnieuw op haar af zou komen. Zelfs toen het bloed al uit de wond spoot, was hij nog half overeind gekomen en had hij zich naar haar omgedraaid om haar aan te kijken, maar

daarna hadden zijn krachten het begeven en was hij gaan zitten. Dat herinnerde Siena zich nog goed. Sussie en zij stonden allebei dicht tegen de wand van de hut waarin ze woonden en zagen hem op de grond vallen. Hij had geprobeerd overeind te blijven door zich aan de tafelrand vast te grijpen en intussen kwam zijn vertwijfelde ademhaling gorgelend door het gat in zijn keel. Daarna hadden zijn handen losgelaten en was hij op de grond gegleden, met opgetrokken lippen als van een grommende hond en met ogen die glazig voor zich uit staarden.

De Karoo-nacht was kil en Siena rilde. Wankelend kwam ze weer overeind en zette het op een rennen. Het zachte zand van het weggetje ging over in het harde gesteente van het open veld. Maar haar voetzolen waren dik en ze rende met de gelijkmatige pas van iemand die het gewend is om blootsvoets lange afstanden af te leggen. Ze rende aan één stuk door, al was het moeilijk om door haar tranen heen te zien. In haar verbeelding reed haar vader met Pienkie en Haas achter haar en zou hij 'Ho maar' schreeuwen als ze moe werd, zodat ze op het wagentje kon klimmen om weer op adem te komen.

Toen welde de pijn op, eerst van diep in haar binnenste en daarna rond haar ogen en haar mond, die was opgezwollen waar hij haar eerder die avond met zijn vuist had geraakt. Op haar armen verschenen zwarte kneuzingen en bij haar ene schouder hing haar bloes gescheurd naar beneden. Hij was thuisgekomen met de fles bier in zijn hand en meteen had ze geweten dat ze het allemaal zwaar te verduren zouden krijgen. Zoals altijd had ma onmiddellijk de benen genomen, maar Sussie liet hij niet gaan, en daarom was die in haar hoekje blijven staan wachten, met haar zwarte kinderoogjes angstig en onzeker. Siena had die avond rijst met kip gemaakt en zoals gewoonlijk stond er ook een bord voor hem klaar. Siena had gedacht dat ze hem daarmee tevreden kon stellen.

‘Waar is mijn drank?’ wilde hij weten.

‘Ik heb geen wijn gekocht,’ jokte ze.

‘Zeker opgezopen door die ellendige moeder van je, hè?’

‘Er was niet genoeg geld voor wijn.’

‘Sinds wanneer is er niet genoeg geld voor wijn in dit huis, leugenachtig rotwijf?’

En voordat ze kon uitleggen dat ze er Omo, suiker en kaarsen mee had gekocht, verkocht hij haar zo’n mep dat ze tegen het golfijzer van de muur viel. Half bewusteloos was ze roerloos blijven liggen, met gesloten ogen wachtend op de eerste paar trappen. Ze zou eigenlijk moeten terugvechten. Hannatje had een keer kokend water over de edele delen van haar vriendje gegoten nadat hij haar had geslagen. Bij de gedachte daaraan moest Siena even lachen, zelfs al lag ze daar op de grond, en toen hij dat zag, kwam hij op haar af, waardoor ze uit zelfbescherming ineenkromp tot een bal.

‘Sussie, kom bij me zitten,’ zei hij, en Siena hoorde een geschuifel terwijl het kind uit haar hoekje kwam.

Niet Sussie.

Toen Siena haar ogen opendeed, zag ze dat zijn hand over Sussies benen aaide. Hij zat weer aan tafel. Met de ene hand at hij en met de andere ging hij op en neer over Sussies benen terwijl hij intussen naar Siena keek.

‘Als je een fatsoenlijke vrouw was, en niet een luie hoer, zouden we hier in huis geen problemen hebben,’ zei hij. Met zijn hand in de nek van het meisje trok hij haar naar zich toe en stak zijn met rijst overdekte tong in haar mond, zodat het kind begon te jammeren. Het bruine glas van zijn kapotte bierfles glinsterde in het kaarslicht. Overal in het krot hing de lucht van bier. Terwijl Siena zich overeind worstelde, greep ze naar de grote glasscherf die naast haar lag.

Pa had schapen altijd geslacht met één haal van zijn mes.

‘Als je een dier slacht, mag je niet zomaar aanrommelen. Als het ziet wat er gaat gebeuren, raakt het in paniek,’ had pa tegen haar gezegd. ‘En als een dier in paniek raakt, wordt het vlees taai en sterft het dier ook niet direct. Dat is geen fijn gezicht.’ Hij hield het schaap altijd stevig tussen zijn dijen en sprak sussende woordjes zodat het zich niet meer tegen hem verzette. En dan, als de domme schapenogen in de zijne keken, pakte pa het mes dat hij op een rots had geslepen.

Siena was achter hem gaan staan terwijl hij bleef eten en ze had haar hand op zijn schouder gelegd.

Rustig maar, schaap.

Hij had haar genegeerd. Zijn ene hand was om Sussies nek blijven liggen en met de andere lepelde hij rijst en kippenragout in zijn mond. Toen hij op zijn gemak ging zitten kauwen, stak ze haar hand in zijn dikke bos haar en trok zijn hoofd met een ruk naar achteren. Heel even hadden zijn doodse ogen in die van haar gekeken, maar voordat hij zich kon omdraaien om haar weer een klap te verkopen, had ze zijn keel openge-sneden, snel en schoon, precies zoals haar vader haar had voorgedaan.

ZUID-AFRIKA, 2000. De jonge Siena groeit op bij 'karretje-volk', mensen zonder vaste verblijfplaats die door de binnenlanden van de Karoo rondtrekken op zoek naar werk. Siena woont in de schoonheid van de natuur en kent de diepe wijsheden van haar volk. Maar ze weet ook wat ontbering en armoede is. Onverwachts opent zich voor haar een deur naar een nieuwe toekomst. Dan duiken Boetie en Krekkel op, met wie ze speelde toen ze nog kinderen waren, en neemt haar leven een dramatische wending.

Carol Campbell schreef meerdere romans over de Karoo, waar zij zelf jarenlang woonde en werkte.

'Deze roman zet de schijnwerpers op een deel van de maatschappij waarvoor we liever de ogen gesloten houden.'
– *The Witness*, Zuid-Afrika

'Zinderend en vol meedogen: kleine vriendelijke daden kunnen enorme impact hebben op het leven van gemarginaliseerde mensen.' – *Sunday Times*

www.uitgeverijmozaiek.nl

ISBN 9789023959465

NUR 302